

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DERGİSİ

DİNİ, AHLAKİ, EDEBİ, MESLEKİ AYLIK DERGI

3. Cilt

Haziran, Temmuz — 1964

6, 7. Ecyı

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Vefâtları Yıldönümü Dolayısıyla :	
PEYGAMBER EFENDİMİZ	163
M. Şevki ÖZMEN	
BATI BİLGİNLERİNDEN DR. STEINGAS'A GÖRE KUR'AN-I KERİM	114
Muhterem HASAN FEHMİ BAŞOĞLU HOCAMIZ DA GİTTİ Kemal Edib KÜRKCÜOĞLU	165
İLİM, ÇALIŞMA VE İSLÂM	169
Doç. Dr. İbrahim Agâh ÇUBUKÇU	
VÂİZLERİMİZ İÇİN ANKARA'DA BİR KURS AÇILIYOR ...	171
SEVGİ, BİRLİĞİ SAĞLIYAN YEGÂNE ÂMİLDİR	172
A. Hamdi KASABOĞLU	
KOĞUCULUK (Nemîme)	174
Ahmet SERDAROĞLU	
HAYATTA NASIL MUVAFFAK OLABİLİRİZ?	178
Murat ERGÜN	
GAZZALİ VE BATINİLİK	180
Dr. Lütfi DOĞAN	
BAŞKALARININ HESABINI SİZDEN SORMAZLAR	182
Mehmet Âkif ERSOY	
HER YER TERBİYENİN OKULUDUR	184
Nevzat AKALTIN	
İÇKİNİN ZARARLARI	185
Halil ASLANGÜL	
OSMANLI ŞEYHÜLİSLÂMLARININ TERÂCİM-İ AHVÂLİ ...	186
Sa'di Sa'dullah Çelebi Efendi, Çivi-Zâde Muhyi'd-din Efendi (Geçen sayıdan devam)	
FETVÂ EMİNLERİ (Geçen sayıdan devam)	187
M. Vâmık Şükrü ALTINBAŞ	
BAŞARILI MESLEKTAŞLARIMIZ	188
HABERLER	189
TÂYİNLER	191

KOĞUCULUK (Nemîme)

Ahmet SERDAROĞLU

I — NEMİMENİN LÜGAT ANLAM VE TÂRİFİ :

Türkçemizde «nemîme» karşılığı olarak «koğuculuk» kelimesini kullanırız. Bu da gıybet ve çekıştirmenin kardeşidir; bunun için bu iki hastalık çoğunlukla bir arada ve berâber anılır.

Nemîme = koğuculuk hangi taraf için olursa olsun açıklanması çirkin görülen bir sözü açıklamak, bir kişiyi kötüleyen, rezil eden, düşündüğü veya yapmak istediği şeyi bozan; sözü, durumu ve onunla ilgili haberleri birinden alıp diğerine götürmektir.

II — KOĞUCULUK SEBEPLERİ :

Koğuculuğun sebepleri, söz götürüp getirdiği adamlardan birine dost, diğerine düşman olmak, söz taşımaktan zevk alacak derecede alçak tabiatlı olmaktır. Hattâ bu hastalığın müptelâlarından çokları yaptıkları koğuculuğun kendilerine de zararı dokunacağını bildikleri halde yine bundan geri durmazlar.

III — KOĞUCULUĞUN HÜKMÜ VE ZARARLARI :

Koğuculuk dinimizde haram ve yasaktır. Bu husustaki âyetler :

1 — Çok yemin eden, alçak, şunu bunu dâima ayıplayan ve koğuculuk yapan kimselere uyma.» (Kalem 10) (1).

2 — «İnsanları gıybet edip koğuculuk edenlere yazıklar olsun.» (2). Bir ma'nâda hemmâz nemmâm anlamındadır.

Hadîsler :

1 — «Çekememezlik ve koğuculuk eden benden değildir.» (4).

2 — «Dikkat edin! Size en kötünüzün kim olduğunu bildireyim mi? Evet yâ Resûlâ'llâh! Bildir, dediler. Koğuculuk için gezip dostların arasını bozular ve kusursuz insanlara kusur arayanlardır.» (5).

1 — وَلَا تَنْظِمُ كُلَّ حَلَا فِي مَهِينٍ هَمَّازٍ مَشَاءٍ بِمِيمٍ *

2 — وَبِئْسَ لِكُلِّ هَمَزَةٍ لُزُومٌ *

4 — ليس مني ذو حسد ولا عيمة

الاخبركم بشراركم! قالوا بلى. «المشائون»

5 — بالنسيمة المفسدون بين الاحبة الباغون للبراء العيب

3 — «Allah katında en mebguz olanınız koğuculuk ile gezip dostların arasını açanlar ve kusursuz kimselerde kusur arayanlardır. (6).

4 — «Kabir azâbının üçte biri koğuculuktur.» (7).

Bu âyet ve hadîslerle koğuculuk haramdır. Bunun haram olduğunu akıl ve mantık da kabul eder; çünkü bu kötü huyun insanlar arasına yayılmasıyle; dostlar arasına düşmanlık ve gerginlik girer, sözleşmeler bozulur. Husumetler başgösterir, korkunç ve tehlikeli sonuçlar doğabilir. Böyle bir hastalık elbette haram olur. Hakîkaten koğuculuk, sulh ve müsâlemeti sağlayan, birlik ve beraberliği tavsiye edip dostluk ve samimiyeti teşvik eden İslâm ahlâkına tamamen aykırıdır. Hattâ Kur'ân-ı Kerîm : «Ondan sonra da veled-i zinâ» (8) diye onları vasıflandırmıştır.

Bâzı Müteahhırîn âlimleri : «Ukdelere, düğmelere üfürükler üfleyenlerin şerrinden de Allah'a sığınırım, de.» (9) meâlindeki âyet-i celîlesine verdikleri bir ma'nâ da : «neffasât» kelimesinden murad, koğuculuk yaparak insanlar arasında fitne ve fesat çıkaran nemmamlardır, demişlerdir. Onlar ki, samîmî dostlar arasına girer, aldatıcı sözleri ile onlara büyü eder, koğuculuklarının zehirlerini onlara üfler ve aralarını açarlar, bu suretle akrabalar birbirine akrep, dostlar birbirine düşman kesilir. İşte âyet-i celîle, hem Peygamber'e ve hem de ümmetine bu gibilerin de şerrinden Allâh'a sığınmayı tavsiye buyuruyor. Esasında koğucunun bir saatta yaptığı fenâlığı bir sâhir bir senede yapamaz. Enes radiya'llâhu anh'in Resûl-ü Ekrem'den rivâyet ettiği : «Koğuculuk, nerede ise sihirbazlık oluverdi.» (10) hadîsi de buna şehâdet etmektedir.

Koğuculuğa benzeyen bir de tecessüs = casusluk vardır. Buna siâye = gammazlık da denir. Bu da herhangi bir haberi salâhiyetli kimselere ulaştırmaktır. Devlet ve hükûmetin istihdam ettiği bu gibi memurlar müstesnâ, diğer muhbir ve müsidler için câiz değildir. Kur'ân-ı Kerîm : «Birbirinizin gizli hallerini araştırmayınız.» (11) buyurmak sûretiyle bunu men' etmiştir. Bu gibi casusluğun kötü olması, bir adamın bazı büyüklerden hoşlanmadığı

6 — ان ابغضكم الى الله المشائون بالنميمة المرفقون بين الاخوان الملتصون

7 — ان ثلث عذاب القبر من النميمة للبراء العشرات

8 — بعد ذلك زعيم

9—(1) وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ

9—(2) نَفَّاثَاتِ

10 — كاد النميمة ان تكون سحراً

11 — ولا تجسسوا

ve fakat korkusundan bunu her yerde açıklayamayıp bazı hususî sohbetlerinde derd olarak yandıği sırlarını gizliden gizliye tevsik edip ilgili makamlara duyurmak suretiyle o adamı tedirgin etmek ve bu adamın yapacağı hiç bir şeyi olmadığına göre de hükümeti fuzûlî yere meşgul etmiş olması bakımındandır. Böyle özel yerlerde derleştikleri bu sözleri, kalblerinde gizli tuttukları sırları gibidir. Allâhu Teâlâ her ikisini de araştırmaktan men' etmiştir. Nitekim bir hadîsinde Resûl-ü Ekrem : «Konuşan adam, sağına soluna bakarsa, o söz orada emânettir.» diğeri hadîsinde Resûl-ü Ekrem : «Ben insanların kalblerini yarıp bakmakla me'mur değilim» (12) buyurmuştur.

Kur'ân-ı Kerîm bu gibi muhbirleri «fâsık» diye tavsîf ederek ve tetkik edilmeden ihbarlarına kıymet verilmemek üzere şöyle buyurmuştur : «Ey îman edenler, size bir fâsık (muhbir) bir haber ile geldiği vakit (sakın onun sözü ile hemen hüküm vermeyin) tahkikat yapın, acele ve bilmiyerek yanlışlıkla bir iş yapar, sonra da yaptığınıza nedâmet edersiniz.» (13).

Allahu Teâlâ'nın bu gibilere fâsık damgasını vurması, onların rüsvaylık ve kepezeliği bakımından kâfidir.

IV — KOĞUCUYA KARŞI VAZİFELER :

Gazzâlî diyor ki : Koğucuya altı şey ile mukabele etmek lâzım :

1 — «Ona inanmamak.» Çünkü Kur'ân-ı Kerîm'in sarâhatine göre fâsıktır. Fâsıka elbette inanılmaz. Şeyh Şa'râvî'nin de dediği gibi : ona inananın pek çok zararları var. Bunlardan birisi, Allah'ın yardımını kaybetmek, ikincisi kin kapıların açmak, üçüncüsü de koğuculuğu teşviktir.

Muhammed b. Kâ'b'a sormuşlar :

— İnsanı en çok düşüren nedir? Muhammed :

— Çok konuşmak, sırrı ifşâ etmek ve her söze inanmak, diye cevap vermiştir. Hele nemmâma kat'iyyen güvenilmez. Çünkü o bugün lehinde konuşuyorsa yarın aleyhinde konuşacaktır. İbrâhim b. Edhem koğucuya, «Sana merhaba yok, ey şeytanın elçisi» derdi. (Gizli, padişâhın aleyhinde de konuşurlar) darb-ı meseli meşhurdur. İnsan boş bulunur, bir em için kızmış olur, birinin aleyhinde bir şeyler söyleyebilir. Fakat bunları kat'iyyen yüzüne söylemez ve hattâ söylediğine de pişmandır. Bu halde aleyhde konuşan o değil, o haberi getirendir. Getirmesse hiçbir şey lâzım gelmiyecekti. Düşmanı çoğaltmamak için ona inanmamak lâzım, halbuki nemmâmı dinleyenin düşmanı çoğalır.

2 — Öğüt vermek suretiyle onu bu hastalıktan vazgeçirmeğe çalışmak lâzım. Resûl-ü Ekrem'in bir ganîmet taksîmâtına birisi i'tiraz ederek «Bu taksim ile Hakk yolu mu aranıyor?» demiş ve diğeri birisi de bunu Resûl-ü Ek-

12 — انى لم او مرانى اثقب عن قلوب الناس لاشق عن بطونهم

13 — يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَن تُصِيبُوا قَوْمًا بِمِجَاهَالِهِ فَتُصِيبُوا عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ *

rem'e duyurmuştur. Canı sıkılan Resûl-ü Ekrem : «*Bana ashâbımdan iyilikten başka bir haber getirmeyin. İsterim ki, onlara dâima iyi niyet besliyeğim. Çünkü ben de sizin gibi bir insanım. Benim de canım sıkılır.*» buyurmuştur. Âyet-i celîlede de : «*Kötülükten nehyet*» buyurulmuştur.

Hasan-ı Basrî'ye birisi gelerek bir akşam da'vetinde aleyhinde konuşulan sözleri haber verince, Hasan-ı Basrî : Da'vette ne yediniz? diye sordu. Adam : Birkaç kab yemek sayınca, Hasan-ı Basrî : O yemekleri hazmettin de aleyhimde konuşulan şu birkaç sözü hazmedemedin mi? ihtarında bulundu.

3 — Ona buğzetmek. Çünkü kötü insandır. Hükümdârın birisine bir âlimin koğuculuğunu yaptılar. Hükümdar, âlimi tekdîre kalkışınca âlim : yapmadım! veya, demedim, diye inkâr etti. Hükümdar : Ben emin bir zattan haber aldım!, deyince de âlim : O nemmamdır. Nemmam kat'iyen emin olmaz, dedi ve bu söz hükümdârın hoşuna giderek da'vâsından vazgeçti.

Hakîmin birini ziyârete gelen bir dostu : Filânca senin aleyhinde şöyle böyle sözler konuştu, deyince, hâkîm : «Çoktandır görüşememiştik, seni özlüyordum. Fakat bu gelişinle hem huzûrumu kaçırdın, hem öteki adam ile adamı açtın ve hem de sana olan güvenimi kaybettin» dedi.

4 — Onun sözü ile kimseye kötü sanıda bulunmamak. Çünkü fâsıktır.

5 — Sözü üzerinde durup inceleme yapmamak. Çünkü tecessüsdür.

Ömer b. Abdü'l-Azîz'e birisi koğuculuk etti. Buna karşılık Ömer b. Abdü'l-Azîz şöyle söyledi : İstersen bu söylediğini inceliyelim, araştıralım, yalan çıkarsa «*Eğer size bir fâsık gelir, yanlış haber verirse..*» (14). hükmüne girer ve fâsık olursun. Eğer doğru çıkarsa «*İnsanları ayıplayıp arkalarında koğuculuk ederler.*» (15) âyetinin şümûlüne girersin, yâni hangisi olsa yine işin berbattır. İstersen tevbe edersin, ben de seni afvederim. Adamcağız cevâbında : Tevbe ettim, afvet. Bir daha ben bu işi yapmam, demiştir.

6 — Söylediğini kimseye söylememektir.

İşte koğuculuk hem haram ve hem de cemiyete bu kadar zararı dokunan kötü bir hastalıktır.

V — MUBAH OLDUĞU YERLER :

Söylememekten bir fenalık doğacak ve söylemekle o fenâlık önlenecekse işte o zaman mubahdır.

VI — KURTULUŞ ÇÂRELERİ :

Bütün bu kötü taraflarını dünyâda, kabirde ve âhiretteki zararlarını düşünerek dilini muhafaza etmeğe çalışmakla mümkündür.

O halde aziz okuyucu, bu kadar kötü bir şey olduğunu anladığın bu koğuculuğa sen de daha yaklaşma. Çünkü dünyâ ve âhîret saâdeti, bu hastalıktan uzak kalmaktadır.

14 — *إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ*

15 — *هَمَّازٍ مَشَاءٍ بِمِثْلِهِ*